

Utbildningsutskottets betänkande

1977/78: 11

med anledning av propositionen 1977/78: 25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt gäller vissa anslag inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motion

1. **Utbildning för kultur- och informationsyrken.** Utskottet tillstyrker regeringens i propositionen 1977/78: 25 bilaga 7 (utbildningsdepartementet) under punkten 4 (s. 39) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Utbildning för kultur- och informationsyrken* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 5 670 000 kr.

2. **Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 5 (s. 40—43) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om anskaffning av viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. inom de kostnadsramar som förordats i propositionen 1977/78: 25,
2. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1977/78: 25 förordats angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

3. **Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan.** Regeringen har under punkten 6 (s. 43—45) föreslagit riksdagen att till Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 18 098 000 kr.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har under skilda anslagsrubriker anvisats ändamålsinriktade reservationsanslag till grundläggande utbildning och till forskning och forskarutbildning vid statliga högskoleenheter. Det finns ett anslag till varje yrkesutbildningssektor, ett anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser samt ett anslag till varje fakultet. Dessa anslag skapades genom en anslagsomläggning som innebar att i första hand de förutvarande anslagen till lärarlöner, driftkostnader, datamaskintid och extra utgifter delades upp mellan nya anslag. Såvitt gäller de förutvarande förslagsanslag som helt eller delvis avsåg lärarlöner kan de belopp som lades in i utgångsvärdet för de nya

anslagen, dvs. basbeloppen, betraktas som en prognos över utgifterna för budgetåret 1976/77.

I riksdagens beslut med anledning av prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. framhölls följande:

”De basbelopp som beräknats för de nya reservationsanslagen till skilda sektorer och fakulteter samt till lokala och individuella utbildningslinjer och enstaka kurser avses motsvara kostnaderna för en oförändrad organisation efter det att hänsyn tagits till automatiska kostnadsförändringar. För de delar av basbeloppen som motsvarar nuvarande förslagsanslag till lärarlöner innehåller beräkningarna ett mått av osäkerhet, eftersom de måste grundas på schabloner och kostnadsprognoser. Det kan därför inte uteslutas att en justering av basbeloppen kan behöva göras när uppgifter om de faktiska kostnaderna för verksamheten under innevarande budgetår föreligger. Utskottet förutsätter att regeringen i sådant fall återkommer till riksdagen med förslag om ytterligare medelsanvisning på tilläggsbudget under hösten 1977.” (UbU 1976/77: 20 s. 82, rskr 1976/77: 246.)

I förevarande proposition 1977/78: 25 föreslås nu att medel anvisas för justering av basbeloppen för respektive universitet och högskolor med följande belopp.

Universitetet i Stockholm	507 000 kr.
Karolinska institutet	3 055 000 ”
Universitetet i Uppsala	5 237 000 ”
Högskolan i Örebro	89 000 ”
Högskolan i Falun/Borlänge	412 000 ”
Universitetet i Linköping	214 000 ”
Universitetet i Lund	2 242 000 ”
Högskolan i Växjö	515 000 ”
Universitetet i Göteborg	3 422 000 ”
Högskolan i Karlstad	412 000 ”
Universitetet i Umeå	1 179 000 ”
Högskolan i Luleå	198 000 ”
S:a kr.	17 482 000

Därutöver föreslås att för vissa ändamål anvisas 616 000 kr.

Motionen

1977/78: 123 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående anslagsberäkningen till Karolinska institutet.

Utskottet

Beträffande i propositionen 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. föreslagna ändamålsinriktade reservationsan-

slag till grundläggande utbildning och till forskning och forskarutbildning påpekade utskottet i sitt betänkande UbU 1976/77: 20 att beräkningarna på vilka regeringens förslag om medelsanvisningar grundade sig var osäkra. Utskottet fortsatte: "Det kan därför inte uteslutas att en justering av basbeloppen kan behöva göras när uppgifter om de faktiska kostnaderna för verksamheten under innevarande budgetår föreligger. Utskottet förutsätter att regeringen i sådant fall återkommer till riksdagen med förslag om ytterligare medelsanvisning på tilläggsbudget under hösten 1977."

I förevarande tilläggsbudget föreslås nu att medel anvisas för justering av basbeloppen. Enligt propositionen uppgår justeringen i relation till de totala basbeloppen till ca 1 procent.

I motionen 1977/78: 123 påpekas att den för Karolinska institutet beräknade justeringen, 3 055 000 kr., är otillräcklig. Motionären framhåller att institutet i framställning till universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) begärde att UHÄ skulle lägga fram förslag om 6 437 000 kr. för institutets räkning. UHÄ:s förslag till regeringen upptar 2 500 000 kr. Motionären menar nu att för Karolinska institutets räkning bör på tilläggsbudget anvisas 5 653 000 kr. Motionären anser att liknande avvikelser kan tänkas föreligga i fråga om andra högskoleenheter. Enligt hans mening är det uppenbart att fullständig klarhet om medelstillelningens tillräcklighet för vårterminens verksamhet snarast måste åstadkommas. I motionen yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i denna anförts angående anslagsberäkningen till Karolinska institutet.

Utskottet är inte berett tillstyrka motionsyrkandet, men är så till vida ense med motionären att utskottet inte blivit övertygat om att de som underlag för regeringens anslagsframställning gjorda beräkningarna till alla delar är helt invändningsfria. Utskottet har noterat att det råder stora skillnader mellan högskoleenheternas och UHÄ:s beräkningar samt att skillnaderna mellan UHÄ:s och regeringens beräkningar i fråga om vissa högskoleenheter är betydande. I propositionen anförts att ifrågavarande del av anslagsomläggningen är avslutad om riksdagen fattar beslut i enlighet med regeringens förslag. Med anledning härav vill utskottet för sin del uttrycka den uppfattningen att det måste vara möjligt för en högskoleenhet att få en felräkning rättad som ostridigt kan dokumenteras.

Vid en sådan eventuell prövning skall, i enlighet med regeringens beräkningsgrunder som utgår från utskottets uttalande våren 1977, den faktiska kostnaden för budgetåret 1976/77 vara utgångspunkten för beräkningarna. Utskottet avser att ytterligare penetrera anslagsomläggningen vid behandlingen av budgetpropositionen för nästa budgetår.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelsanvisning och hemställer

1. att riksdagen till *Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 18 098 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1977/78: 123.

4. Kostnader för viss övertalig lärarpersonal vid högskolor. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 7 (s. 46—47) och hemställer

att riksdagen till *Kostnader för viss övertalig lärarpersonal vid högskolor* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisar ett anslag av 9 994 000 kr.

5. Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan. Regeringen har under punkten 8 (s. 47—52) föreslagit riksdagen att till Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 12 324 000 kr.

Utskottet

Enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) skall högskoleenheterna kunna få ett resurstillskott om tillströmningen av studerande till området med fritt tillträde blir väsentligt större än planerat och alla lokala och regionala reserver och möjligheter till omDispositioner m. m. tagits i anspråk. Storleken av resurstillskotten, som endast skall avse lärarlöner, skall prövas vid varje tillfälle.

I propositionen konstaterar föredragande statsrådet att åtgärder vidtagits för att utnyttja befintliga resurser men att tillströmningen inför hösten 1977 varit så stark att resurstillskott fordras för att utbildningen skall kunna bedrivas på avsett vis.

Utskottet, som delar föredragande statsrådets mening att det är nödvändigt att åtgärder vidtas för att i framtiden få ett bättre och mer likformigt underlag för prövningen av behovet av tillskottsmedel, tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen på 12 324 000 kr.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 12 324 000 kr.

6. **Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.** Regeringen har under punkten 9 (s. 52—53) föreslagit att riksdagen bemyndigar regeringen att till Riksförbundet finska föreningar i Sverige utan vederlag överlåta staten tillhöriga fastigheterna Minerva 4 och Fältjägaren 1 i Haparanda.

Finska folkhögskolan i Sverige startade sin verksamhet i Haparanda den 1 juli 1973. Folkhögskolans lokalbehov tillgodosågs på det sättet att staten genom avtal den 16 januari 1973 till skolans huvudman, Riksförbundet finska föreningar i Sverige, upplät nyttjanderätten till fastigheterna Minerva 4 och Fältjägaren 1 i Haparanda. En av de upplåtna byggnaderna var tidigare elevhem vid det dåvarande folkskoleseminariet. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 25 januari 1935 är elevhemmet upptaget i förteckningen över byggnadsminnesmärken.

Finska folkhögskolan behöver nu utöka sina lokaler. Riksförbundet finska föreningar i Sverige har därför hos regeringen ansökt om tillstånd att få uppföra byggnader på de båda fastigheterna. I propositionen föreslås i stället att fastigheterna på vissa villkor utan vederlag skall överlåtas till Riksförbundet.

Utskottet

Regeringen begär i propositionen bemyndigande att utan vederlag överlåta till Riksförbundet finska föreningar i Sverige följande fastigheter i Haparanda kommun, nämligen dels tomten nr 1 i kvarteret Fältjägaren, på vilken Kungl. Maj:t och kronan erhållit lagfart år 1939, dels tomten nr 4 i kvarteret Minerva, på vilken Kungl. Maj:t och kronan erhållit lagfart år 1947. Tomtarealen uppges vara för Fältjägaren 1 1 983 m² och för Minerva 4 3 968 m².

Genom avtal den 16 januari 1973 har staten med nyttjanderätt upplåtit fastigheterna till Riksförbundet finska föreningar i Sverige under villkor att de på tomterna uppförda byggnaderna skall användas av Finska folkhögskolan i Sverige. Avtalet gäller tills vidare med en uppsägningstid av två år. Uppsägning får dock ske tidigast per den 30 juni 1986. Avgift för nyttjanderätten utgår inte.

Utskottet vill inte motsätta sig att ifrågavarande fastigheter överlämnas till Riksförbundet på de villkor som anges i propositionen. Äganderätten till fastigheterna skall alltså återgå till staten om Finska folkhögskolan i Sverige inte längre behöver nyttja byggnaderna för folkhögskoleverksamheten. Utskottet förutsätter att några särskilda villkor om statliga bidrag till underhåll av byggnaderna inte kommer att tas in i överlåtelsehandlingen eller eljest överenskommas.

Utskottet hemställer

att riksdagen bemyndigar regeringen att på i propositionen 1977/78: 25 angivna villkor och under iakttagande av den förutsätt-

ning som angivits av utskottet till Riksförbundet finska föreningar i Sverige utan vederlag överlåta staten tillhöriga fastigheterna Minerva 4 och Fältjägaren 1 i Haparanda kommun.

7. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 10 (s. 53—55) och hemställer

att riksdagen till *Sveriges Utbildningsradio aktiebolag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisar ett anslag av 1 638 000 kr.

8. Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 12 (s. 56—58) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde inom de kostnadsramar som förordats i propositionen 1977/78: 25,
2. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen 1977/78: 25 angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Stockholm den 1 december 1977

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Hans Jönsson (s), Sven Johansson (c), Bengt Wiklund (s), Linnea Hörlén (fp), Lars Gustafsson (s), Gösta Karlsson (c), Lena Hjelm-Wallén (s), Roland Sundgren (s), Helge Hagberg (s), Jörgen Ullenhag (fp), Lennart Bengtsson (c) och Gunnar Biörck i Värmdö (m).

Särskilda yttranden

1. vid *punkten 3* (Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan) av Gunnar Biörck i Värmdö (m):

Den anmärkningsvärda skillnaden mellan centrala myndighetens anslagsberäkningar evad avser utbildning och forskning inom högskolan och vad som framkommit för Karolinska institutets del — liksom enligt

uppgift även i fråga om andra högskolor — innebär att man nu inom lärosätena vid budgetårets mitt tvingas att brådstörtat ompröva utbildnings- och forskningsprogrammen samt därvid eventuellt säga upp anställd personal respektive underlåta att förordna behövliga vikarier eller att utannonsera ledigblivna tjänster.

Det hade enligt min mening varit önskvärt att utskottet kunnat höra företrädare för Karolinska institutets och eventuellt även andra högskolors förvaltningar tillsammans med företrädare för utbildningsdepartementet för att på så sätt möjliggöra för riksdagen att avgöra vilken uppfattning som är den riktiga. Det har emellertid av tidsskäl inte ansetts möjligt att göra detta.

Under förhandenvarande omständigheter torde det bli ofrånkomligt för högskolemyndigheterna att planera för vårterminen 1978 på premissen att inga andra medel kommer att stå till buds än de som nu anvisats i tilläggsbudgetpropositionen. Detta kommer av allt att döma att innebära en reduktion av pågående program inom bl. a. läkar- och tandläkarutbildningen. Jag anser det angeläget att riksdagen är medveten om att ett sådant förhållande blir en ofrånkomlig konsekvens av en medelstilldelning som inte motsvarar de förutsedda behoven.

2. vid punkten 5 (Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan) av Stig Alemyr, Hans Jönsson, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Lena Hjelm-Wallén, Roland Sundgren och Helge Hagberg (samtliga s):

Vid behandlingen av propositionen 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. motsatte vi socialdemokrater oss bl. a. beslutet om ett s. k. fritt område, men vann då inget gehör hos den borgerliga majoriteten. Riksdagen föreslår nu anvisa medel till detta s. k. fria område. En betydande osäkerhet tycks för övrigt vidlåda både behovsbedömningarna och beräkningarna, vilket inte minst framgår av att högskoleenheterna begärt ca 26,5 milj. kr., att regionstyrelserna tillstyrkt ca 21 milj. kr., att universitets- och högskoleämbetet tillstyrkt ca 18 milj. kr. och att regeringen nu föreslår drygt 14 milj. kr. När vi nu från socialdemokratiskt håll ändå accepterar propositionens förslag i berört avseende, innebär detta emellertid inte att vi ändrat mening beträffande det s. k. fria området.

